

Kvinnefredsbevegelsen

Feminister har hevdet at kvinnens moderlige egenskaper gir henne en særskilt evne og vilje til å skape fred. Men ikke alle feminister og kvinnesakskvinner har sett det slik.

Internasjonal kvinneliga for fred og frihet sin logo.

- Kvinner kan nemlig være ganske krigerske, påpeker historiker Elisabeth Lønnå.
- I Norden har vi faktisk historisk belegg for å si at kvinner har engasjert seg mer aktivt for krigsberedskap enn for fred. Både internasjonalt og nasjonalt finnes det flere eksempler på at

kvinner er vel så militaristiske som menn, understreker hun.

Lønnå viser blant annet til Golda Meir, Condoleezza Rice - og forsvarsminister Kristin Krohn Devold.

Den fredselskende mor

– Deler av kvinnebevegelsens kamp for fred har vært grunnleggende maternalistisk, altså morssentrert. Tidlig i 1930-årene argumenterte for eksempel lederen for International Alliance of Women med at kvinnen har moderlige egenskaper som gir henne en særskilt evne og vilje til å skape fred, forteller Lønnå.

Men ikke alle feminister og kvinnesakskvinner har sett det slik. ”En romantisk illusjon”, kalte tidsskriftet Kvinnen og tiden i desember 1945, den ’forestilling’ at kvinnen med sin moderlighet, større evne til ømhet og sans for å verne liv skulle bety en mer harmonisk og fredelig samfunnsutvikling.

– Dette med at kvinner skal være særskilt fredelige, har lett for å gli over i en form for essensialisme og et bilde av alle kvinner som fredsengler. Jeg mener det er feil, understreker Elisabeth Lønnå.

– Du behøver ikke være poststrukturalist for å være skeptisk til at kvinner tillegges bestemte egenskaper. Også egenskaper som er tilegnet kulturelt, blir essens hvis de regnes som ’typisk kvinnelige’. Å ’essensialisere’ kvinner vil i mange tilfeller si å tillegge dem en gruppetilhørighet som kvinner, uten å fremheve forskjeller dem imellom, påpeker hun.

Et bredere register å spille på

Lønnå er opptatt av at kvinner i fredsbevegelsen har hatt et større register å spille på enn moderlighetsmetaforen og den enkle dikotomien fred = kvinner, krig = menn.

– En viktig grunn til at det ble en egen fredsbevegelse for kvinner er at de første organisasjonene ble til før kvinner fikk stemmerett. Man så at dersom kvinner skulle ha noe å si måtte de danne sine egne organisasjoner.

– Og til tross for stemmerett og valgbarhet, har kvinner heller ikke i dag særlig mye formell makt når beslutninger om krig og fred tas i verden. Selv om FN har slått fast at det er kvinner og barn som rammes hardest av væpnede konflikter, og at kvinners medvirkning er nødvendig for å forebygge konflikter, løse konflikter og opprettholde fred, understreker hun.

Internasjonal Kvinneliga for fred og frihet

Likevel mener Lønnå det er galt å framstille kvinnefredsbevegelsen som liten og ubetydelig.

Egne fredsorganisasjoner for kvinner går helt tilbake til 1896, da den første internasjonale fredsorganisasjonen ble stiftet i Frankrike. International Council of Women (ICW) en 'paraply' for kvinneorganisasjoner over hele verden, hadde også tidlig fred på sin dagsorden. Det samme hadde organisasjonene som jobbet for kvinners stemmerett.

Internasjonal kvinneliga for fred og frihet (IKFF) ble opprettet i 1915, under den 1.verdenskrig. 1136 delegater fra 12 forskjellige land, også fra de krigførende, samlet seg til Kvinnerenes fredskongress i Haag. De utarbeidet en plattform for framtidig fredsarbeid, som seinere ble ført videre av nasjonale komiteer, forteller Elisabeth Lønnå.

Plattformen hadde to tyngdepunkter: Det ene var fred, det andre var politisk medbestemmelse for kvinner både nasjonalt og internasjonalt. Det mente delegatene var en forutsetning for fred.

Aktiviteten var på sitt høyeste i 1919, så dabbet den av igjen, før arbeidet tok seg opp igjen ved starten av 1930-årene.

– Men midt på 1930-tallet begynte selv en del av de mest overbeviste pasifistene å tvile på om forhandlinger med nazistene ville føre fram, sier Lønnå.

Heller ikke i Norge var det den gangen enighet i spørsmål om ikke-vold eller militært forsvar. Diskusjon på landsmøtet i IKFF i 1937 endte med at medlemmene ble stilt fritt når det gjaldt forsvarsspørsmålet.

– Og året etter vedtok de nordiske foreningene sammen å stille medlemmene fritt også når det gjaldt syn på og deltakelse i sivilforsvaret, påpeker Lønnå.

Da tyske tropper i september 1939 rykket inn i Polen - og England og Frankrike hadde erklært krig - hadde organisasjonen for lengst tatt meget klar avstand fra nazismen, og noen nøytralitet i forhold til krigsutbruddet var det ikke snakk om.

Kvinnefredsbevegelsen falt delvis sammen i årene før andre verdenskrig. Den hadde i hvert fall ingen enhetlig pasifistisk linje.

– Og under andre verdenskrig ble de samme sterke symbolene som fredsforkjemperne brukte for å mane til fred – brukt for å oppfordre til innsats i krigen: Moren med barnet på armen og den unge kvinnen som lengter etter kjæresten, påpeker Lønnå.

Likevel eksisterer Kvinneligaen fortsatt i Norge. Andre eksempler på organisering av kvinner for fred etter andre verdenskrig er Women's International Strike for Peace i 1960-årene, den nordiske

fredsbevegelsen på 1980-tallet og en rekke organisasjoner som oppsto eller ble aktivert i forbindelse med USAs invasjon av Irak i 2003.

Fra stiftelsesmøtet til Internasjonal kvinneliga for fred og frihet i 1915 i Den Haag. Fra venstre: Lucy Thoumaian fra Armenia, Leopoldine Kulka fra Østerrike, Laura Hughes fra Canada, Rosika Schwimmer fra Ungarn, Anita Augspurg fra Tyskland, Jane Addams fra USA, Eugenie Hanner fra USA, Aletta Jacobs fra Nederland, Chrystal Macmillan fra England, Rosa Genoni fra Italia, Anna Kleman fra Sverige, Thora Daugaard fra Danmark. Helt til venstre er Louise Keilhau fra Norge

Forsk mer!

Det er forsket lite på kvinnefredsbevegelsens historie. Elisabeth Lønnå mener det er en mangel.

– Hvorfor skulle ikke historien om kvinnefredsbevegelsen bidra til å belyse kjønnsforskjellenes betydning for hjertet av politikken; spørsmålet om krig og fred? spør hun.

– Man bør belyse det handlingsrommet kvinnelige fredsforkjempere har forsøkt å skaffe seg i en politisk virkelighet hvor menn har så og si all formell politisk makt, undersøke hvilke saker kvinner har etterlyst på det politiske kartet, og hvordan kjønn både har samlet og splittet kvinner – fordi kjønnsidentiteten noen ganger har betydd mer, noen ganger mindre enn andre identiteter.

– Det er først når søkelyset settes på gruppen kvinner, at nyanser og forskjeller vil komme fram – mellom kvinner, mellom menn og kvinner – og mellom menn, avslutter Elisabeth Lønnå.

Artikkelen ble opprinnelig publisert med tittelen " Hvordan Krohn Devold er mulig" i Kildens nyhetsmagasin 7. mars 2004, og ble redigert av Kilden i 2023.

KVINNER I KRIG OG FRED

Av Beret Bråten, 2004

Last ned | Del

Meldinger ved utskriftstidspunkt 23. oktober 2026, kl. 00.49 CEST

Det ble ikke vist noen globale meldinger eller andre viktige meldinger da dette dokumentet ble skrevet ut.